

svět katolickými očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XVI., číslo 11

2. 6. 2019 / neprodejné

Z OBSAHU	Zabíjejte modloslužebníky, kdekoli je najdete...	04
	Křesťanství a pohanství – Fiktivní filosofické rozhovory o nefiktivních problémech	07
	Władysław Findysz – Mučedníci komunismu	10

P. Pavel Mayer OP. Foto: Jana Chadimová / Člověk a víra

Zůstaňte v mé lásce

Křesťan se pohybuje a žije v tomto světě, ale není ze světa. Jako člověk zastává různé pozemské role a plní pozemské úkoly. Vytváří předivo lidských vztahů a je součástí vlastní rodiny i lidské pospolitosti. Jako znovuzrozený člověk vystupuje na vertikálu – rozvíjí svůj osobní vztah s Bohem. Stojí nohama na zemi, hlavu má z Boží milosti v nebi a srdce otevřené pro výměnu lásky.

Svatým křtem jsme se zrodili pro Boží království. Již nejsme ze světa, jako ani Kristus není ze světa (srov. Jan 17,14.16). Zde můžeme hledat odpověď na otázku: proč jsou křesťané nejvíc pronásledovanou skupinou? Chceme žít jinak, chceme žít pro Pána, i když v prak-

tické pozemské rovině řešíme stejné věci jako ostatní.

Naši křesťanskou identitu utváří Pán a oživuje ji Svatý Duch. Zakrátko budeme slavit Nanebevstoupení Páně. Věříme, že Ježíš s oslaveným tělem vystoupil do slávy nebeského Otce. Vnesl tam naše lidství. To je naděje i pro naši oslavenou budoucnost. Kéž by Pán dal a my všichni se mohli sejít u Něho v Cíli.

Kristus je v nebi, ale zároveň zůstává s námi. Vždyť to slíbil (Mt 28,20). Můžeme se s ním potkávat a sdílet v největším Daru: v Eucharistii. Jak Mše svatá (Oběť a Nebeský pokrm), tak adorace, jsou chvíle, kdy prohlubujeme své přátelství s přítomným Ježíšem. V těchto okamžicích

dochází k nejužšímu propojení – On v nás a my v Něm, v jeho Srdci.

Klanění se Pánu s láskou, prodlévání v jasu jeho eucharistické Tváře, vnímání a přijímání jeho milosrdné Lásky a spouštění na (v) jeho Srdci. Jaká je to krása. Jaká posila pro každý den. *Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím.* (Mt 11,28) Nebe lze zakoušet již zde na zemi a v něm nacházet světlo, rovnováhu, pokoj a sílu pro všednodenní povinnosti i pro růst v lásce.

*P. Mgr. Pavel Maria Mayer OP
děkan farnosti Jablonné v Podještědí
a strážce hrobu svatě Zdislavy*

Interrupce nikdy není odpovědí, kterou ženy a rodiny hledají

„O žádné lidské bytosti nikdy nelze tvrdit, že její život nestojí za to, aby byl žit, ať už z důvodu věku, zdravotního stavu či kvality jejího života,“ řekl papež na setkání s účastníky symposia „Yes to Life!“ pořádaného vatikánským úřadem pro laiky, rodinu a život a italskou Nadací Srdce v jedné kapce.

Tématem mezinárodního symposia, kterého se účastnilo asi 400 porodníků a pediatrů, byla péče o riziková těhotenství a předčasně narozené děti.

„Když žena zjistí, že čeká dítě, okamžitě v ní procitne hluboký smysl pro mysterium. Mezi ní a dítětem vzápětí vzniká intenzivní zkřížený dialog, který věda označuje jako cross-talk. Je to reálný a intenzivní vztah mezi dvěma lidskými bytostmi, které spolu komunikují již od prvních okamžiků početí, aby se usnadnilo vzájemné přizpůsobování, jak postupně maličký roste a vyvíjí se.“

„Moderní prenatalní diagnostika – řekl papež – dokáže již v prvních týdnech života objevit malformace a patologie, které mohou někdy vážně ohrožovat život dítěte a zneklidňovat ženu. Avšak nikdo, ani sami lékaři, často nemůže vědět, jaký bude další vývoj.“

„Jednu věc však medicína přece dobře ví, že totiž děti, které již od mateřského lůna vykazují nějakou patologii, jsou maličcí pacienti, které lze nezdědkou vyléčit farmakologickými a chirurgickými

Papež František. Foto: R. Albrecht / Člověk a víra

zásahy či speciální asistencí, schopnými redukovat onu diferencí mezi diagnostickými a terapeutickými možnostmi, která je dlouhé roky jednou z příčin dobrovolných interrupcí a neposkytnutí poporodní péče dětem s těžkými patologiemi.“ Papež dále poznamenal, že prenatalní péče humanizuje medicínu, protože podporuje odpovědný vztah k nemocnému dítěti, které zdravotníci i rodina doprovázejí společně. Dnešní vládnoucí kultura tento přístup nepodporuje – pokračoval papež. Na sociální úrovni vedou obavy a nevraživý postoj k postižením často k žádosti o interrupci, která bývá chápána jako „prevence“.

„Avšak učení církve je v tomto bodě jasné. Lidský život je posvátný a nezcizitelný a používání prenatalní diagnózy za účelem selekce je třeba rezolutně odmítat, poněvadž je výrazem nelidské eugenické mentality, která rodinám odnímá možnost přijmout, obejmout a milovat jejich nejslabší děti. Někdy slyšíme: vy katolíci jste proti interrupcím, to je problém vaší víry.“ Ne! Je to přednáboženský problém. Nepřikládejme víře něco, co jí nepřísluší. Je to lidský problém. Pomohou nám to pochopit dvě otázky. Za prvé: je dovoleno eliminovat lidský život, aby se vyřešil problém? Za druhé: je dovoleno pronajmout si nájemného vraha? Odpověď je na vás. To je ten bod. Nezabíhat do náboženského, pokud jde o to, co je lidské. Není to dovoleno. Nikdy nelze eliminovat lidský život, ani si pronajmout nájemného vraha, aby se vyřešil problém.“

„Interrupce nikdy není odpověď, kterou ženy a rodiny hledají – řekl dále papež. Jsou to spíše strach z nemoci a osamocení, jež způsobují váhání rodičů. Nelze popřít, že existují praktické, lidské i duchovní těžkosti, ale právě proto je naléhavě zapotřebí podporovat ty, kdo přijímají nemocné děti, cílenější pastorační. Je zapotřebí vytvářet laskavé prostory, místa a sítě, kam se mohou páry obracet, a věnovat jim čas.“ Papež potom sáhl do svých vzpomínek, aby vyprávěl příběh ze „své dřívější diecéze“.

RC MONITOR JE ZASÍLÁN BEZPLATNĚ

Můžete si jej objednat na adrese Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha nebo na rcmonitor.cz. Zde se také můžete přihlásit k pravidelnému zasílání zpráv e-mailem.

Jméno a příjmení:

Ulice:

Obec:

PSČ:

E-mail:

Počet výtisků:

Vydávání RC Monitoru je možné jedině díky zasílaným darům. Náklady na tisk a distribuci jednoho čísla jsou 25 Kč, což za rok činí 600 Kč. Dary lze uplatnit pro snížení základu daně. Všem dárcům Pán Bůh zaplatí.

SLOVO BISKUPA

„Jedna patnáctiletá dívka s downovým syndromem otěhotněla a její rodiče šli k soudci, aby si vyžádali povolení k interrupci. Soudce byl seriózní člověk, který si věc prostudoval a řekl, že chce mluvit s onou dívkou. Rodiče mu řekli, že je přece down a nic nechápe. Přesto si ji nechal přivést. Když ji přivedli, zeptal se jí, zda ví, co se s ní děje. ‚Jsem nemocná – řekla. Ano... a jakou máš nemoc? ‚Řekli mi, že mám v sobě živočicha, který mi požírá žaludek, a proto musím jít na operaci.‘ Soudce jí však řekl: ‚Ty v sobě ale nemáš červa, který požírá žaludek. Víš, co tam máš? Dítě!‘ Dívka vzdychla úžasem a řekla: ‚To je krásné!‘ Soudce

interrupci neschválil, protože matka dítě chtěla. Uplynul čas, narodila se holčička, která vyrostla, vystudovala a stala se advokátkou. Když po letech poznala svůj životní příběh, každý rok v den svých narozenin volala onomu soudci, aby mu poděkovala. To přinesl život. Soudce mezitím zemřel a ona se stala státní zástupkyní. Překrásný příběh! Interrupce nikdy není odpovědí, kterou ženy a rodiny hledají.“

Řekl papež František a na závěr poděkoval všem, kteří pomáhají ženám v jejich specifických těžkostech.

Vatican News

Když má nějaké zboží potíže s odbytím a klesá o něj zájem, jednou z taktik prodejce je to, že ho zlevní, aby získal konkurenční výhodu. Když ani to nepřínáší kýžený zisk, tak se přistupuje k výprodeji za úplně zbytkové ceny.

Kupující to někdy využívají, především ti chudší, nebo méně nároční. Většinou to však není žádné kvalitní zboží a brzo se znehodnotí nebo přestane sloužit úplně. Proto se ujalo rčení, že „nejsme tak bohatí, abychom kupovali laciné věci“.

Analogicky to můžeme aplikovat i na některé tendence v současné církvi. Objektivně musíme konstatovat, že i odlišnost některých oddělených křesťanských církví spočívá v podstatě v jiných pravidlech společenských vztahů mezi lidmi ve společnosti, v jejich určitém „ulehčení“. Týká se to především rodinného života. Hledaly se důvody (a nakonec se našly), například, pro to, aby se nějakým způsobem dalo rozvádět manželství. Nerozlučnost manželství, které jasně potvrdil a vyhlásil Ježíš Kristus, se v dějinách stalo u mnohých manželství kamenem úrazu. Zjevně se to ukázalo v některých případech, kdy trvání papeže na nerozlučitelnosti manželství vedlo v dějinách až k rozdělení církvi. To však dnes už nestačí. Jde se dál a dál. Skoro každý, kdo aspoň zběžně sleduje současnou kulturu, ví (nebo aspoň tuší), oč jde.

Je to podobné jako s těmi zlevněnými věcmi. Věci jsou sice lacinější, dají se snadněji získat, ale nejsou kvalitní, až jsou často úplně k zahození, a musíme kupovat nové a nové...

Když se dnes jde až někam na okraj možností vycházet si sám sobě vstříc, musíme si připomenout, že Ježíš přišel pro všechny, chce spasit všechny, ale ne za jakoukoli cenu, především ne za cenu zlevněného výprodeje. On za nás zaplatil nejvyšší možnou cenu. I my máme něco zaplatit, ale za zlevněné ceny dostaneme z nějakého druhotného skladu už jen málo hodnotné zboží nebo dokonce zboží vážně znehodnocené.

+Ladislav Hučko

Mons.ThDr. RNDr.
Ladislav Hučko, CSc.,
apoštolský exarcha
řeckokatolické církve

Otec Geissler byl zproštěn obžaloby ze sexuálního obtěžování

Otec Herman Geissler. Foto: CNA

Otec Hermann Geissler, třiapadesátiletý rakouský kněz a někdejší vysoce postavený úředník Kongregace pro nauku víry, byl zproštěn obžaloby ze sexuálního obtěžování při zpovědi, kterou proti němu vznesla bývalá řeholnice Doris Reisingerová Wagnerová. Na dotaz *Vatican News* to potvrdil dočasný tiskový mluvčí Svatého stolce, Alessandro Gisotti.

Kanonický proces v této kauze vedl Nejvyšší tribunál apoštolské signatury, a nikoli Kongregace pro nauku víry, kte-

ré jinak přísluší vyšetřování obdobných případů. Obviněný kněz v lednu tohoto roku požádal svého nadřízeného, prefekta Kongregace pro nauku víry, kardinála Ladaria, aby mohl opustit službu a „nepůsobit tak této vatikánské instituci škody“. Kardinál Ladaria jeho žádost přijal, ačkoli otec Geissler vznesená obvinění popíral a vyhradil si možnost příslušných právních kroků.

Vatican News

ZABÍJEJTE MODLOSLUŽEBNÍKY, KDEKOLI JE NAJDETE...

Předesílám, že nejsem odborníkem na islám (tedy tzv. islamologem). Jsem ale odborníkem na právní dějiny, z nichž jsem se i habilitoval, což mě (jak mám za to) dostatečně legitimuje k tomu, abych sepsal pár následujících řádek. A ono o právo, resp. o jeho odvrácenou stranu (tj. bezpráví) půjde.

Islám se zrodil jako náboženství expanzivní a tento expanzivní charakter si zachoval až do dnešní doby. Dosvědčuje to dostatečně nejen historie, ale i hlavní formální pramen práva islámu, tj. Korán, který je společnou náboženskou knihou pro všechny proudy v islámu (včetně těch hlavních – tzv. sunnitů a šíitů). Korán je ovšem knihou nejen náboženskou, nýbrž i právní – muslimům slouží jako hlavní zákoník, obsahující normy „občansko-právní“, trestněprávní, procesněprávní atd., podobně jako tomu bylo u Židů v případě Tóry. Znamená to tedy, že přímo a pod sankcí ukládá svým příslušníkům právní povinnosti.

Vytáhněte do boje

Nechme nyní chvíli promlouvat samotný text Koránu, a to jeho tzv. „súru meče“ (súra 9 – Pokání), která muslimům takové povinnosti ukládá: „Provolání od Boha a posla Jeho k lidem v den velké pouti: (verš 3) ...zabíjejte modloslužebníky, kdekoli je najdete, zajímejte je, obléhejte je a chystejte proti nim všemožné nástrahy! (v. 5). Bojujte tedy proti nim a Bůh je vašimi rukama potrestá a zahambí a dopomůže vám k vítězství nad nimi... (v. 14). Bojujte proti těm, kdo nevěří v Boha a v den poslední a nezakazují to, co zakázal Bůh a jeho posel, a kteří neuctívají náboženství pravdy (...), dokud nedají poplatek přímo vlastní rukou, jsouce poníženi (v. 29).“

Samozřejmě, že ne ale každému zbožnému muslimovi se do takové války honem chtělo; proto Korán vyhrožuje: „Jestliže nevytáhnete do boje, Bůh vás potrestá trestem bolestným“ (v. 39) a slibuje: „Vy, kteří věříte! Co je s vámi, že když je vám řečeno: ‚Vytáhněte do boje na cestě Boží!‘, jste jako přiková-

Foto: Pexels / Pixabay

Mezi tyto „nevěřící“ a „modloslužebníky“ počítají muslimové jak Židy, tak také křesťany: „Bojujte proti těm, kdož nevěří v Boha a kteří neuctívají náboženství pravdy.

ni k zemi? Což se vám líbí více život na tomto než na onom světě? Vždyť užívání života pozemského je nepatrné oproti užívání v životě budoucím!“ (v. 38) atd. – to abychom zůstali jen u 9. súry.

Mezi tyto „nevěřící“ a „modloslužebníky“ počítají muslimové jak Židy, tak také (a dnes snad zejména) křesťany: „Bojujte proti těm, kdož nevěří v Boha (...) a kteří neuctívají náboženství pravdy (...) A říkají židé: ‚Uzajr [Esdráš?] je syn Boží!‘ a říkají křesťané: ‚Mesiáš je syn Boží!‘ A taková je řeč, již ústy svými pronášejí, a napodobují tak řeč oněch, kdož před nimi byli nevěřící. Nechť Bůh proti nim bojuje!“ (v. 29n).

To je ovšem logicky velmi málo koherentní konstatování, uvážíme-li výrazně synkretistický charakter islámu, který ve své věrouce čerpá především právě z židovství a z křesťanství. Tento pocit superiority věřícího vůči nevěřícím či modloslužebníkům je ovšem také prevalentním teologickým důvodem, proč muslimská komunita prostě nikdy nemůže být integrována do „západní“ společnosti (to by byla zrada na islámu) – může jen libovolně využívat výhod, které jí ve své „korektnosti“ (ve skutečnosti ovšem naivitě) tato společnost poskytuje, a připravovat se na vítězný boj s ní.

Analogie se Starým zákonem?

Proti tomu bývá namítáno, že ony „tvrdé“ normativní věty jsou určeny pro sebeobranu muslimů a že jsou vytrženy z kontextu Koránu. Jenže tento kontext není relevantní potud, že by jim dával nějaký nový smysl – naopak: jejich smysl je hrozně konstantní jak v kontextu ostatních norem, tak mimo něj, a ona sebeobrana je vykládána natolik extenzivně, že ospravedlňuje prakticky každé násilí na „nevěřících“. Stejně tak se namítává, že tyto pokyny Koránu byly dány nikoli obecně, nýbrž pro určité konkrétní historické situace. To je jistě pravda, nicméně jejich následné užívání v takových a podobných případech jim dodalo normativní charakter – obdobně jako rozsudky vysokých soudů v oblasti angloamerické právní kultury představovaly původně individuální právní akty vztahující se konkrétní případ a konkrétní účastníky řízení, ale jejich aplikací na další případy toho druhu získaly normativní význam, tedy postavení pramene práva ve formálním smyslu, a staly se tak obecně závazným pravidlem chování.

Častou replikou také bývá, že analogické pasáže lze nalézt i v některých starozákonních textech, a skutečně nelze popřít, že zvláště kniha Jozue připomíná někdy více „krvák“ než náboženský text. Z knihy Samuelovy pocházejí pokyny, nad nimiž nám dnes rozum stojí: „Toto praví Hospodin zástupů: Mám v patrnosti, co učinil Amálek Izraeli. (...) Nyní jdi a pobij Amalečany; jako klaté zničíte vše, co mu patří. Nebudeš ho šetřit, ale usmrtíš muže i ženu, pachole i kojence, býka i ovci, velblouda i osla.“ (1 Sam 15, 2nn). Z dnešního (ovšem anachronistického) úhlu pohledu klasická genocida, která nicméně měla Izraele chránit před útoky na jeho tehdy ještě křehkou monolatrii (o monoteismu se v té době ještě nedalo mluvit) – proto pokyn k usmrcení nejen lidí, ale i zvířat.

Slyšeli jste, já vám však pravím...

Jenže tato drsnost, která ve své době měla své opodstatnění, byla velmi brzy (už v královské době) opouštěna a zcela dokonale byla odstraněna Ježíšovou autoritativní interpretací mojišského Zákona (dnes bychom řekli: autentickým výkla-

Foto: stevepb / Pixabay

To jistě neznamená onu chelčicko–tolstojovskou pasivitu „neodporovat zlu násilím“, která si nechá všechno líbit, ale že nelze postupovat podle paradigmatu „za vypálený kostel vypálenou mešitu.

dem, který má právní sílu zákona). Ježíšovy antiteze horského kázání bez jakékoli pochybnosti ulamují hrot všem pokusům zaštitovat agresivní chování vůči nepřítelům (a za ty byli muslimové většinou považováni) odkazem na slovo Boží Starého zákona: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Oko za oko, zub za zub.‘ Já vám však pravím, abyste neodpírali zlému...“ (Mt 5, 27n). To jistě neznamená onu chelčicko–tolstojovskou pasivitu „neodporovat zlu násilím“, která si nechá všechno líbit, ale že nelze postupovat podle paradigmatu „za vypálený kostel vypálenou mešitu“ (už ta představa je dnes absurdní).

Ale Ježíš žádá ještě víc: nejen vnější zdržení se aplikace tehdy běžného zákona odvety (*lex talionis*), nýbrž změnu (*metanoia*) samotného vnitřního postoje: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Miluj bližního svého‘ a v nenávisti měj nepřítele svého! Ale já pravím vám: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli dětmi svého nebeského Otce, jenž velí svému slunci vycházet na zlé i na dobré a dešť sesílat na spravedlivé i nespravedlivé.“ (Mt 5, 43–45) Docházelo-li tedy v průběhu dějin ze strany křesťanů k excesům např. za křížových výprav (a ono docházelo), lze to s ohledem na dobové poměry pochopit, ale nelze to ospravedl-

nit – tím méně poukazem na Písmo. Lze tedy konstatovat, že normy Starého zákona, které žádají ten nejtvrďší postup proti jinověrcům, sice v psaném Božím Zákoně (který Ježíš podle vlastních slov nepřišel zrušit) přetrvávají, ale jsou – řečeno terminologií právní teorie – obsoletní, nadále nepoužitelné a nepoužívané.

Obdivuhodná flexibilita

Problém spočívá v tom, že v islámu žádné takové horské kázání, jehož přismatem by bylo nutno pohlížet na ony problematické normy, nenalezneme. Neexistuje v něm žádná jiná (mladší) posvátná kniha rovnocenná Koránu, která by stanovila odchylné jednání a již by se (snad?) mohlo analogicky dostat přednostní aplikace podle principu *Lex posterior derogat legi priori* („Zákon pozdější zrušuje zákon dřívější“), který je ovšem islámskému právu alespoň v této podobě přirozeně neznámý.

To přirozeně neznamená, že by Korán nebyl předmětem interpretace: naopak, aktivity islámských učenců (tzv. ulámů) při výkladu Koránu byly a jsou rozsáhlé – jsou známy celé islámské interpretační školy (z těch nejznámějších jde o školy hanefijců, málikovců, šáfijovců a hambalovců). Ani nelze jinak. Jestliže podle

Foto: Adli Wahid / Unsplash

Záleží především na tom, co přeslechnou od různých imámů v jednotlivých mešitách: od optimálního chápání těchto norem jako historických a dnes již nepoužitelných, až po jejich děsivou „aktivaci“.

převažujícího názoru panujícího v právním světě islámu je jediným zdrojem zákonodárství Alláh, pak je třeba vyrovnat se s nutností justifikace práva evidentně ryze lidského, na které prameny islámu nemohly pamatovat (např. směnečné a šekové právo, letecké právo...); a je třeba konstatovat, že islámští učenci v této oblasti vykazují až obdivuhodnou flexibilitu.

Nic takového se však (alespoň pokud je mi známo) neděje v případech, na které Korán výslovně pamatuje – a šíření muslimské víry doslova za každou cenu mezi ně patří *par excellence*. Nic na tom nemohou změnit konejšivá a jistě co nejlépe míněná slova deklarace 2. vatikánského koncilu *Nostra aetate* o nutnosti upřímné snahy o vzájemné porozumění s muslimy a o nutnost „společné ochrany a podpory sociální spravedlnosti, mravních hodnot, míru a svobody pro všechny lidi“ (NĚ, čl. 3). Nabídnutá ruka zůstává odmítnuta, na čemž nemohou nic změnit občasně, spíše manifestačně konané a snad i dobře míněné, společné křesťansko–muslimské konference či dokonce sama o sobě pro-

blematická společná modlitební setkání křesťanů a muslimů, protože tam přítomní představitelé islámu prakticky nikoho nereprezentují. Výše uvedené hroživé normy Koránu tak nikdy nebyly eliminovány či alespoň zmírněny obecně závaznou interpretací – ostatně muslimové neznají jedno disciplinární centrum na způsob Apoštolského stolce v katolické církvi, které by bylo kompetentní k obecně závaznému výkladu posvátných a právních textů. To už spíše sám Korán na některých místech zmírňuje požadavky oněch „tvrдых“ norem, nicméně shovívavé jednání muslimů vůči „nevěřícím“ podmiňuje obvykle jejich „obrácením“: „Jestliže se však kajícně obrátí, (...) nechte je jít jejich cestou“ (9, 5); „Jestliže se však kajícně obrátí, budou dodržovat modlitbu (...), budou vašimi bratry v náboženství“ (9, 11) apod.

Hod Boží velikonoční na Srí Lance

Tyto normy zavazují tedy dnes stejně jako za proroka Mohameda, a je jen na jejich adresátech, jak je pochopí a uchopí a které z nich si vyberou – a to může být

a také bývá různé; záleží především na tom, co přeslechnou od různých imámů v jednotlivých mešitách: od optimálního chápání těchto norem jako historických a dnes již nepoužitelných, až po jejich děsivou „aktivaci“ v podobě nesmyslného masového vraždění co největšího počtu nevinných lidí, jak jsme toho byli svědky zcela nedávno – na Hod Boží velikonoční – na Srí Lance při jednom z nejkrvavějších masakrů způsobených v Alláhově jménu „islamisty“.

Po tom všem, co bylo řečeno, sotva lze souhlasit s lživým sice, leč neopodstatněným tvrzením, že islám je zásadně mírumilovným náboženstvím. *Contra factum non valet argumentum* – „proti skutečnosti žádný důkaz neobstojí.“ Proto je tedy rozumná „islamofobie“ (z řeckého *foboumai* /φοβουμαι/ = „bát se“, „obávat se“) coby obava z islámu na místě nepochybně i dnes. Vždyť i podle výzvy evangelia máme být nejen prostí jako holubice... (Mt 10, 16)

Je všeobecně známo, že muslimové tuto stránku svého náboženství nijak nezdůrazňují v zemích, kde představují minoritu a s „nevěřícími“ musí nějakým způsobem kohabituovat. Jejich cílem ovšem je stát se majoritou a své právo (šaría) následně vnucovat i nemuslimům. Jistě existují i země a celé rozsáhlé regiony, kde muslimové žijí v pokoji s křesťany jaksi z přirozené lidské sociability a bez postranních úmyslů, a nelze se z toho dost radovat. Ve svém náboženském životě se tito muslimové řídí nikoli tupě přejímanou literou ve své podstatě pochybené normy, nýbrž také a především vlastním rozumem; ten je jistě také instrumentem Ducha svatého, a to nejen pro křesťany – vždyť přece „vane, kam chce...“ (srv. Jan 3, 8)

Ignác Antonín Hrdina

P. Prof. JUDr. Ignác A. Hrdina, DrSc., O.Praem., předseda Metropolitního církevního soudu Arcidiecéze pražské, vyučující kanonického práva na KTF UK

KŘESŤANSTVÍ A POHANSTVÍ

Fiktivní filosofické rozhovory o nefiktivních problémech

N: Dokážu pochopit lidi, kteří jsou přesvědčeni o existenci Boha. Mé chápání je u konce, když se setkám s křesťany. Věřím v božství Ježíše Krista. Někdy mám pocit, že mluvím s mumiemi starými stovky let. Jsou sice často oblečeni podle nejnovější módy, ale jejich mysl uvízla ve středověku. A na katolíky nemohu ani pomyslet. Ti se v kostele klanějí kousku chleba. Někdy si říkám, že se evoluce u některých lidí zastavila a ponechala je ve stadiu primitivní existence. Asi za to vůbec nemůžou. Jenom mě irituje, když svou zaostalost prezentují jako přednost a chtějí být bráni naprosto vážně.

F: Jednoho takového exota máš před sebou. Věřím v Boha, jsem křesťan a dokonce katolík. Můj oblek sice není zrovna „in“, ale svou mysl do středověku rád zalétám, často se zabývám i něčím starším, třeba odkazem dávné antiky. Do katolického kostela chodím pravidelně, a kdybys vzal vážně na vědomí, co tvrdím, nebyl bych vůbec nespokojen.

N: Neměli bychom se věnovat raději jinému tématu? Jsi filosof, tak se pojďme bavit o problémech filosofických. Iracionální náboženské postoje a preference nechme stranou. Jsem ochoten nad tím zavřít oči a dělat, jako bych nic neslyšel. Tolerance mi nedělá potíže.

F: Já bych chtěl naopak u tohoto tématu setrvat a probrat ho s nasazením našich rozumových schopností. Nebudu ti nutit žádný pohled, který by od tebe vyžadoval rezignaci na racionalitu. Pokud se v mém výkladu vyskytne něco racionálně nepřijatelného, máš nárok na razantní protest.

N: To toho asi moc nevynekládáš. Jak chceš rozumně hájit křesťanství? Opravdu si myslíš, že Ježíš Kristus byl Bohem? Můžeš se spolehnout na to, že o této věci něco vím. Nový zákon jsem si ze zvědavosti přečetl. Tím se můj odstup od křesťanství ještě zvětšil. Byl jsem zvědav, co se na stránkách Bible o Ježíši Kristu dozvím. Ihned od počátku jsem se přesvědčil, že v ruce držím knihu pl-

Konstantin I. Veliký. Foto: wikipedia.org

Konstantinův edikt nestanovil křesťanství jako státní náboženství, nýbrž zajistil jeho tolerování v rámci ostatních pohanských kultů, které jím nebyly zrušeny.

nou fantazie. Kristus je v ní líčen jako bytost, která léčí nemocné, chodí po vodní hladině, rozmnožuje chleby, křísí mrtvé a nakonec sám z mrtvých vstane. Jistě, pokud by taková bytost po této zemi chodila, bylo by nutné o jeho božství vážně uvažovat. Jak ale můžeš věřit v tak bizarní popis Kristovy osoby? Proč třeba nevěříš v zázračné zásahy řeckých bohů do pozemských záležitostí? Vždyť

staré řecké báje a pověsti mluví úplně stejným jazykem. Bohové v nich na sebe berou lidskou podobu a užívají svou mimořádnou moc v tomto světě k údivu ubohých smrtelníků. Zprávy o Kristově životě v Novém zákoně náležejí do totožné kategorie mytických vyprávění. Jak bys ses mohl jen pokusit něco takového hájit a nevzdat se přitom poslední špetky rozumnosti? Vyzývám tě znovu:

pojďme raději hovořit o něčem jiném a pro nás oba užitečnějším.

F: Beru na sebe riziko, že se před tebou zesměšním, ale od tohoto tématu nemíním utéct. Podle tebe je novozákonní zvěst typickým příkladem mytického vyprávění a kladeš ji na roveň starých řeckých bájí a pověstí. Nevidíš v těchto dvou výkladech opravdu vůbec žádný rozdíl?

N: Ani v nejmenším. V čem by se jako měly lišit? V obou případech jsou nám předkládány mimořádné skutky božských jedinců a je po nás vyžadováno, abychom jim vzdávali úctu. Iracionální lidé se tím nechávají oslovit a mě překvapuje, že jich je ještě v 21. století překvapivě hodně.

F: Je dobré se umět divit a nechávat se překvapovat. Mě také leccos překvapuje a údiv je neustálým průvodcem mého života. Jestliže nevidíš žádný rozdíl mezi popisem zásahů pohanských řeckých bohů do života smrtelných lidí a zpráve o životě Ježíše Krista, pak mi řekni, proč Kristus měl a má milióny a milióny následovníků, zatímco ctitelé řeckých pohanských božstev k spatření příliš nejsou? Již tento rozdíl v počtu následovníků Krista a v jejich vlivu na kulturu během více než dvaceti století naznačuje, že zmíněné popisy nejsou nezanedbatelným množstvím lidí vnímány jako stejně hodnotné. Kdybys měl pravdu, počet učedníků řeckých pohanských bohů a učedníků Krista by byl více méně podobný. Dokážeš mi tuto nesrovnalost vysvětlit?

N: Na tom není nic obtížného. Křesťané se vůči pohanství velmi ostře vymezovali a postupně se jim podařilo zatlačit vliv pohanské kultury do společenského zámezí. Z jejich náboženství se stal hegemonní princip, který ovládl všechny rozměry života. Právě proto nebylo možné, aby si lidé své náboženství vybírali svobodně. Od určité doby platilo, že kdo se nestal křesťanem, byl společensky vyloučený. Zásadní milník v tomto směru představuje Konstantinův Milánský edikt z roku 313. Kult pohanských bohů byl

Foto: solarilucho / Pixabay

Kristus měl a má milióny a milióny následovníků, zatímco ctitelé řeckých pohanských božstev k spatření příliš nejsou.

trestný. Kdyby bylo křesťanství tolerantní, paralelně s ním by se etablovala i jiná náboženství. Pak by nastalo to, co jsi před chvílí zmínil jako neuskutečnou možnost – uctívání pohanských, a ne jen řeckých božstev, by se prosadilo s podobnou, ne-li větší silou, jako uctívání Boha křesťanského.

F: Asi tě nepotěším, ale tvé vysvětlení mi nepřipadá příliš racionální. Zaměňuješ v něm příčinu a důsledek. To, co jsi popsal, je už totiž důsledkem toho, že lidé začali dávat přednost křesťanství před pohanstvím a že je tedy nevnímali jako stejně hodnotná náboženství. Právě tento fakt bys měl osvětlit a ne z něj vycházet jako z něčeho, co se jaksi samo sebou událo. Proč se křesťanství tak bezkonkurenčně prosadilo a vrhlo staré pohanské kultury do takřka úplného zapomenutí?

N: Mám ti snad připomínat stinné stránky toho tvého náboženství? Každému soudnému je přece jasné, že křesťanství bylo lidem vnuceno mocenskými prostředky. Počin římského císaře Kon-

stantina je toho výmluvným svědectvím. Byl to on, kdo z pozice vladaře a tedy z pozice síly nadekretoval křesťanství jako státní náboženství. Nešlo tudíž o pozvolné a spontánní prosazování se křesťanství zdola, nýbrž o diktát shora. To se pak v dalších dějinách opakovalo nesčetněkrát. Z této aliance křesťanství a moci je mi nanic. Jsem sice ateista, ale pokud bych měl dát svůj hlas jedné z obou stran, bez váhání bych hlasoval pro pohanství a jeho božstva.

F: Když chceš tolik dbát na racionalitu diskuze, měl bys dávat větší pozor na to, co vlastně říkáš. Racionální debata se neobejde bez respektování základních historických dat a ty jsi je zmanipuloval hned několikrát. Dovol mi proto, abych tvůj ideologický zápal poněkud zchladil odkazem k nefalšovaným dějinným skutečnostem. Zaprvé, Konstantinův edikt nestanovil křesťanství jako státní náboženství, nýbrž zajistil jeho tolerování v rámci ostatních pohanských kultů, které jím nebyly zrušeny. Zadruhé, máš vůbec nějaké ponětí o tom, jak vypadaly dějiny křesťanství před vydáním Milánského ediktu?

N: O to jsem se nikdy nezajímal. Dá se to ovšem docela snadno odhadnout. Jestliže věci došly tak daleko, že dokonce

Křesťanství z principu omezuje světskou moc, staví proti ní hráz duchovní autority. Následné dějiny ukázaly, že se s tím nemalý počet světských panovníků nemínil smířit.

Stovky tisíc z nich prolilo svou krev díky brutalitě státní moci, jejíž aliance s pohanským náboženstvím je známá každému, kdo jen zavadí o základní historické prameny popisující tehdejší dobu.

římský císař mocenským úkonem zjednal prostor křesťanství, museli křesťané nejprve získat jeho přízeň. Předpokládám, že to nedokázali najednou, nýbrž museli na tom pracovat dost dlouho. Patrně postupně infiltrovali tehdejší společnost a získali vliv i v nejbližším císařově okolí. V manipulaci byli bezpochyby vždy dobří.

F: Tvé dějinné povědomí je dost chabé, což je v případě křesťanství docela závažný výpadek. Víš, jak vypadala ta postupná a dlouhodobá „infiltrace společnosti a nejvyššího císařova okolí“? Stačí si otevřít nějakou poučenější učebnici dějin starověku a tvoje přesvědčení o skrytém politickém angažmá křesťanů vezme rychle za své. Dovol mi uvést jednu citaci, která mluví dostatečně jasným jazykem: „Život raně křesťanských obcí byl narušován, případně úplně ničen pronásledováním ze strany římské státní moci. Rozlišujeme celkem tři fáze pronásledování křesťanů.

1) Období zhruba od 60. let do r. 113. Tuto periodu nazýváme „divokým“ pronásledováním bez pevného zákonného rámce, jež se podobá spíše organizovanému pogromu než státem řízené perzekuci.

2) Období zhruba od r. 113 do r. 202. Zde se jedná o pronásledování na základě ediktu císaře Trajána, které se vyznačuje spíše popravami jednotlivců než celých skupin.

3) Období zhruba od r. 202 do r. 313. Jde o státem nařízené hromadné pronásledování křesťanů v masovém měřítku na základě ediktu císaře Septimia Severa. V této periodě se střídá masová genocida křesťanů s časem relativního klidu a pokojného rozvoje křesťanských obcí.“ Když si to spočítáš, perzekuce křesťanů probíhala cca od r. 60 do r. 313 po Kristu. Příliš času „na infiltraci společnosti a císařského dvora“ tedy vyznavači nového náboženství neměli. Stovky tisíc

z nich prolilo svou krev díky brutalitě státní moci, jejíž aliance s pohanským náboženstvím je známá každému, kdo jen zavadí o základní historické prameny popisující tehdejší dobu. Spíš by ti mělo „být nanic“ z tohoto spojení světské a náboženské moci a nemanipulovat důvody, proč se r. 313 rázem všechno změnilo. Konstantinův edikt proto zřejmě nebyl „mocenským úkonem“, jímž se něco nadekretovalo v náboženské oblasti. Křesťanství totiž z principu omezuje světskou moc, staví proti ní hráz duchovní autority. Následné dějiny ukázaly, že se s tím nemalý počet světských panovníků nemínil smířit. Označovat Milánský edikt za mocenský úkon je proto hodně nerozumné vysvětlení. V pozadí musely být zcela jiné důvody.

N: V historii jsem nikdy nebyl příliš silný. Přesto, mám-li být upřímný, tvá apologetika ve mně žádné sympatie ke křesťanství nevzbudila.

F: To už není v mé moci. Také bych byl rád, kdybychom opět přesměrovali diskuzi k našemu původnímu tématu. Něco jiného je totiž mluvit o křesťanství a něco jiného o Kristu. O něm jsme přece na počátku vedli náš spor. Pro dnešek bychom mohli skončit. Rozloučím se s tebou konstatováním, že dosud nevysvětlený rozdíl ve vlivu pohanství a křesťanství spatřuji v jejich poměru k dějinám. Pohanství uctívá nehistorická božstva, Kristus byl historickou osobou, jejíž život měl věrohodné svědky. Ale o tom zase někdy jindy.

Roman Cardal

PhDr. Roman Cardal, Ph.D., filosof

TRADICE OTCŮ

Z „Rozmluvy s Boží prozřetelností“ od svaté Kateřiny Sienské: Okusila jsem a viděla

Ó, věčné Božství, věčná Trojice, podle tvé vůle má krev tvého jednorozeného Syna spojením s božskou přirozeností tak velkou cenu! Věčná Trojice, ty jsi hluboké moře; čím více v něm hledám, tím více nalézám; a čím více nalézám, tím více tě hledám. Ty sytíš duši vpravdě nenasytným způsobem; neboť ve své propastné hlubokosti sytíš duši tak, že stále přítom ještě zůstává lačná a žádostivá, ze všech sil po tobě touží, věčná Trojice, dychtí tě spatřit, Světlo, v tvém světle.¹

Okusila jsem a viděla jsem světlem rozumu v tvém světle tvou propastnou hlubokost, věčná Trojice, a krásu tvého tvorstva. Proto jsem se oblékla v tebe a viděla jsem, že budu tvým obrazem; neboť ty ses mi daroval, věčný Otče, obdarovals mě ze své moci a ze své moudrosti, z moudrosti, která patří tvému Jednorozenému. A Duch Svatý, vycházející od tebe, Otče, i od tvého Syna, dal mi vůli, a tím mě uschopňuje milovat.

Věčná Trojice, ty jsi tvůrce a já tvor; ale podle toho, zes mě znovu stvořil krví svého jednorozeného Syna, tebou osvícena poznávám, že jsi uchvácen krásou svého stvoření.

Ó propasti, věčná Trojice, ó Božství, hluboké moře! Co většího jsi mi, Bože, mohl dát než sám sebe? Ty jsi oheň stále planoucí a nestravující se, ale svým žárem stravuješ každou sebelásku duše. Ty jsi oheň, který odnímá každý chlad, svým světlem osvětluješ mysl lidí a v tom světle dals mi poznat svou pravdu. V zrcadle toho světla poznávám tebe, nejvyšší dobro, dobro nade všechno dobro, blažené dobro, dobro nevystižitelné, dobro neocenitelné, krásu nade všechnu krásu, moudrost nade všechnu moudrost. Neboť ty jsi moudrost sama; ty jsi pokrm andělů, ty ses v ohni lásky dal lidem.

Ty jako roucho zakrýváš mou nahotu; ty sytíš pokrmem své sladkosti náš hlad, neboť jsi sladký bez nejmenší hořkosti. Ó věčná Trojice!

¹ Srov. Žl 36 (35), 10.

WŁADYSŁAW FINDYSZ

Mučedníci komunismu

Ve 20. století, zvláště v době obou totalitních režimů – nacismu i komunismu, byla řada duchovních ve střední Evropě, včetně Polska, konfrontována s výzvami věrnosti Bohu i službě bližním. Museli se často rozhodovat, co jsou ochotni obětovat své kněžské službě. Jedním z těchto kněží byl i Władysław Findysz.

V době postupující protináboženské kampaně v 60. letech v Polsku, kdy byla na školách omezována výuka náboženství a preferovány civilní sňatky novomanželů, se rozhodl jako kněz nemlčet. Odplatou režimu mu byl soudní proces a uvěznění.

Narodil se 13. prosince 1907 v Kroscienu Nižném u Krosna na jihovýchodě Polska v početné rolnické rodině Stanisłava a Apolonie Findyszových. Po ukončení základní školy, vedené v rodném městě sestrami feliciánkami, studoval v letech 1920–1927 na Státním gymnáziu Mikuláše Koperníka v Krosně, kde v květnu 1927 složil maturitu. Poté se rozhodl pro kněžství. Nastoupil do Vyššího duchovního semináře v Przemysłu a absolvoval zde filozofické a teologické studium. Na kněze byl vysvěcen v katedrále v Przemysłu 19. června 1932, mimo jiné se spolužákem Stanisławem Kołodziejem, který byl vězněn a umučen v roce 1942 v koncentračním táboře v Dachau a v současnosti probíhá proces jeho blažohřešení.

Ve 30. letech pracoval otec Findysz jako kaplan v několika farnostech na jihovýchodě země v regionu Podkarpací. Svou pastorační službu zahájil 1. srpna 1932 ve farnosti svaté Barbory v Borysławiu, od 17. září 1935 působil ve farnosti Drohobycz, od 1. srpna 1937 v Strzyżówě.

V časech 2. světové války

10. října 1940 se stal farářem ve farnosti Jasło. Zde se připojil k odbojovému hnutí proti nacistům jako kaplan v oddílech Zemské armády. 8. července 1941 byl jmenován nejprve administrátorem farnosti sv. Apoštolů Petra a Pavla v Nowém Žmigrodu, 13. srpna 1942 se stal farářem této farnosti. V době 2. světo-

vé války organizoval materiální pomoc pro potřebné a psal dopisy osobám odvezeným na nucené práce do Třetí říše. V roce 1944 prošla okolím města Jasło fronta a probíhaly zde těžké boje mezi nacistickými a sovětskými jednotkami. Nowy Žmigród, stejně jako ostatní přílehlé obce, byl téměř úplně zničen a obyvatelé násilně vystěhováni. Po návratu do farnosti v lednu 1945 opět začal rozvíjet charitativní činnost a pomáhal s obnovou městečka. V oblasti, kde žili lidé jak polské tak ukrajinské národnosti, poskytoval pomoc všem bez ohledu na národnost nebo vyznání. Také vykonal katolické pohřby četným obětem války ve své farnosti. Rovněž pomáhal svými intervencemi řadě rodin, které měly být v rámci akce Wisła, zaměřené proti obyvatelstvu ukrajinské národnosti obviňovanému z podpory banderovců, vysídleny z jihovýchodního Polska do vnitrozemí.

Zákaz výuky náboženství

Po válce se otec Findysz snažil o duchovní obnovu farnosti, kde působil a zaměřoval svou pozornost hlavně na mládež a děti. Jeho pastorační činnost však byla v rozporu s ateistickými cíli nového komunistického režimu. Rozhodnutím odboru školství zemské rady v Rzeszově z května 1952 mu bylo zakázáno vyučovat náboženství ve škole a byl mu odebrán státní souhlas k této činnosti. Protože protestoval proti omezování výuky náboženství a zásahům státu do církevních záležitostí, stal se už od roku 1946 objektem sledování tajné policie (SB), konkrétně jejich příslušníků z Jasła. Byl vyšetřován a krátce zadržován ve vězení v Rzeszówě.

Navíc mu nebylo Okresním národním výborem v Jasle vydáno povolení k pobytu

Vitráž v kossteli v Nowém Žmigrodu. Foto: wikimedia.org

v pohraničním pásmu v blízkosti slovenských a ukrajinských hranic, což prakticky znamenalo znemožnění pastorační činnosti v části jemu svěřené farnosti.

V červnu 1962 se stal děkanem děkanátu Nowy Žmigród u Jasła. V letech Druhého vatikánského koncilu se aktivně podílel na šíření díla koncilové obnovy a jeho idejí. Začátkem 60. let prožíval velké zdravotní obtíže. V září 1963 mu byla během operace odňata štítná žláza a následně ho čekala v prosinci téhož roku operace rakoviny hlitanu.

Relikvie bl. Władysława Findysze. Foto: sanktuariapolskie.com.pl

Komunistické orgány reagovaly proti aktivnímu knězi velmi razantně. Obvinily jej z pronásledování a diskriminace nevěřících, byl zatčen a vzat do vazby.

Vězněm komunistického režimu

Po krátké rekonvalescenci se vrátil do Żmigrodu, kde své farníky horlivě povzbuzoval k obnovení náboženského života, návratu ke křesťanským zvyklostem a duchovní a morální obnově. Zajímal se i o osoby, které nechodily pravidelně do kostela a napsal jim i farníkům stovky dopisů, v nichž je zval k návštěvě bohoslužeb, k účasti na svátostném životě, povzbuzoval je k ukončení rodinných a sousedských sporů. Zaslal dopisy také lidem žijícím bez církevního sňatku a nabízel jim možnost uzavření svátostného svazku. Nutno podotknout, že samozřejmě komunistický režim prosazoval v rámci své protináboženské kampaně uzavírání civilních sňatků. Někteří z oslovených se cítili dotčení a stěžovali si na kněze u komunistických úřadů.

Komunistické orgány reagovaly proti aktivnímu knězi velmi razantně. Obvinily jej z pronásledování a diskriminace nevěřících, 25. listopadu 1963 byl na základě rozhodnutí krajské prokuratury v Rzeszowě zatčen a vzat do vazby. V jeho bytě provedli příslušníci SB domovní

prohlídku. Po výsleších s ním proběhl soudní proces ve dnech 16.–17. prosince 1963 před krajským soudem v Rzeszowě a otec Findysz byl obviněn z porušování čl. 3. *Dekretu na ochranu svobody svědomí a vyznání* a byl odsouzen na 2 roky a šest měsíců odnětí svobody za „nucení k náboženským praktikám“. O procesu referoval v době jeho konání komunistický tisk, který rozpoutal proti souzenému knězi pomlouvačnou kampaň. Svůj trest si odpykával otec Findysz nejprve ve věznici v Rzeszowě. V lednu 1964 byl převezen do věznice Montelupy v Krakově, kde byl ponižován, fyzicky a duševně trýzněn.

Utrpení ve vězení a na cestě ke svatosti

Předcházející vážné zdravotní obtíže, vyšetřování a následný pobyt ve vězení poškodily jeho zdraví – ztratil téměř 30 kg váhy. Za záchranu života uvězněného kněze, který nutně potřeboval lékařskou péči, intervenoval jeho obhájce i jeho církevní představení diecéze Przemyśl. Prokuratura a soudy však záměrně protahovaly odvolávací řízení a nedovolily Findyszowi

podstoupit už dříve naplánovanou operaci rakoviny v souvislosti s podezřením na nádor na krku. V důsledku fyzického a psychického strádání se zdravotní stav P. Findysze rapidně zhoršil. Většinu svého trestu prožil kněz ve vězeňské nemocnici. Vyčerpaný a oslabený nemocí byl 29. února 1964 podmíněčně propuštěn z vězení. Vrátil se do své farnosti a pokoušel se zapojit do pastorační služby. V červenci téhož roku se však zdraví kněze vážně zhoršilo. Zemřel 21. srpna 1964. Byl pohřben na farním hřbitově v Nowém Żmigrodu za velké účasti duchovenstva a věřících, kteří jej od jeho zatčení považovali za mučedníka víry. Jeho hrob byl příznačně ozdoben motivem Ježíše – Dobrého Pastýře, připraveného dát život za své ovce.

Vzhledem k pověsti jeho svatosti a na žádosti četných věřících zahájil rzeszovský biskup Kazimierz Górny 27. června 2000 proces blahořečení P. Władysława Findysze na diecézní úrovni. Dne 20. prosince 2004 vydala Kongregace pro svatořečení na pokyn papeže Jana Pavla II. dekret stvrzující jeho mučednictví: „P. Władysław Findysz, posilněn Boží milostí, statečně nesl četná pronásledování a utrpení. Byl si vědom jemu hrozícího nebezpečí, avšak dostal svým kněžským povinností a nešetřil sil pro duchovní dobro jemu svěřených věřících. S velkou statečností snášel pronásledování komunistickou mocí a utrpení, které mu přineslo vězení, mu způsobilo smrt. Následoval příkladu Božského Spasitele, odpustil svým pronásledovatelům a modlil se za jejich obrácení.“ Apoštolský list, kterým blahořečil papež Benedikt XVI. tohoto Sluhu Božího, byl slavnostně vyhlášen ve Varšavě dne 19. června 2005. P. Findysz byl prvním oficiálně potvrzeným a blahořečeným mučedníkem církve z období komunismu v Polsku.

Vojtěch Vlček

Mgr. Vojtěch Vlček, historik a pedagog, spolupracovník Ústavu pro studium totalitních režimů

STAROSTLIVOST – VLASTNOST CHARAKTERNÍHO ČLOVĚKA

Představujeme 28 vlastností (ctností), kterými je budován dobrý lidský charakter, jak je přednášel pro mladé v Univerzitním pastoračním centru v Bratislavě kněz P. Milan Bubák SVD.

První setkání Karola Wojtyły a Pátera Pia se událo v r. 1947. Sedmadvacetiletý Polák, právě vysvěcený na kněze, cestoval do San Giovanni Rotondo v naději, že se mu podaří vyzpovídat u tohoto celosvětově známého kapucína. O čem přesně tito dva hovořili, zůstane tajemstvím. O setkání však vznikla jedna zbožná legenda, která říká, že „stigmatizovaný páter“ předpověděl mladému knězi z Krakova, že se jednou stane papežem a bude na něj spáchán atentát.

Později, když byl Wojtyła pomocným biskupem v Krakově, měl mučivou starost o jednu ženu své diecéze, kterou dobře znal. Myslel na ni i během cesty na II. Vatikánský koncil do Říma v r. 1962. Wojtyła se poprvé setkal s Wandou Poltawskou, doktorkou psychiatrie, v r. 1950, kdy byl ještě mladým knězem. Vyhledala jej, protože potřebovala jeho pomoc, když se starala o jednu těhotnou svobodnou dívku. Tehdy vzniklo mezi nimi mnohaleté přátelství. Lékaři jí před časem našli rakovinu krku. Bylo nezbytné podrobit se náročnému lékařskému výkonu.

Pomodlete se, prosím

Biskup Wojtyła jí chtěl pomoci a tak si vzpomněl na tohoto italského kněze, kterému se připisovalo mnoho duchovních i tělesných zázraků. Páteru Piovi poslal dopis, ve kterém jej prosil o zásah: „Vážený otče, prosím Vás o modlitby za čtyřicetiletou matku čtyř dcer z Krakova v Polsku, která byla za války 5 let v koncentračním táboře a nyní je ve velmi těžkém zdravotním stavu. Hrozí jí, že zemře na rakovinu. Pomodlete se, aby Bůh na přímělu Nejsvětější Panny byl milosrdný k ní i její rodině. Vděčný v Kristu Karol Wojtyła.“

Doručitelem dopisu otci Piovi byl Angelo Battisti, správce domu pro úlevu

Foto: pecevcelka.cz

Konec starostlivosti je smrtí osobnosti. Starostlivost nám může připadat těžká, ale ve skutečnosti je to závaží, které dává životu rovnováhu, pohyb a hodnověrnost.

trpícím, což byla nemocnice, vybudovaná za pomoci Pátera Pia. Battisti později o události vypověděl toto: „Když jsem přišel do kláštera, Páter Pio mne poprosil, abych mu dopis přečetl. Zaposlouchal se do krátkého latinského textu a řekl: „Angelino, schovej ten dopis, neboť jednou bude velmi důležitý.“

Za 11 dní dostal Páter Pio opět dopis od biskupa Wojtyły: „Vážený otče, ta žena z Krakova v Polsku, matka čtyř malých dcer, byla 21. listopadu, těsně před operací náhle uzdravena. Bohu díky! I Vám, vážený otče, vyslovuji svůj velký dík jménem jejího manžela a celé rodiny. V Kristu Karol Wojtyła.“

Stal se očekávaný zázrak. Avšak Poltawská měla potíž uznat, že její náhlé uzdravení se stalo právě na zásah Pátera Pia, což je zcela pochopitelné. Byla vědkyní a byla dost skeptická. Za své neočekávané a úplné uzdravení byla samozřejmě Bohu mimořádně vděčná. Později se přece jen rozhodla cestovat do Pietrelciny, kde působil P. Pio. Tito dva se nikdy předtím nesetkali. Šla na mši sv., kterou sloužil P. Pio. Probíhala důstojně a ona ji prožívala s pocitem vděčnosti Bohu. V jedné chvíli se P. Pio náhle zastavil a přímo se na ni, poutnici z Polska, zahleděl. Dal jí jasně najevo, že ona je ta žena, za kterou se modlil. Tato a další příhody podobně tajemného cha-

rakteru přesvědčily Poltawskou o tom, co chtěla vědět.

Zář ve tmě

Poltawská se později stala ředitelkou Institutu pro manželství a rodinu v Krakově a důležitou rádkyní papeže Jana Pavla II. v otázkách manželství a rodiny. Napsala také knihu s názvem „Mám strach ze svých snů“, kde vypráví o své kruté pětileté internaci v koncentračním táboře Ravensbrück od 19 do 24 let. Kniha je podle jednoho časopisu „zábleskem lidského heroismu, světlem lidskosti, zářící v hrozné tmě.“ Je v ní totiž vyjádřen hrůzný kontrast mezi postojem její lásky a péče a postojem nacistů, kteří se jak k ní tak k ostatním chovali bez nejmenší špetky lidskosti.

KOMENTÁŘ

Neschopnost postarat se, mít o lidi zájem, svědčí víc jak co jiného o nelidskosti člověka. Je to proto, že starat a zajímat se o jiné je tak základní pro podstatu člověka, že ve skutečnosti se může dát rovnítko: být člověkem = být schopen se postarat, být osobou znamená mít zájem o druhé. Postarat se znamená projevit svou lidskost. Nepostarat se, být bez zájmu znamená postavit bariéru mezi sebe a svou vlastní lidskost. Tím nejuvážnějším jménem člověka je „péče, starostlivost“.

Dávný římský mýtus zosobňuje tuto myšlenku následovně: Jednou se starostlivost (péče) bavila tím, že tvořila z bláta předměty různých tvarů. Jeden ji zvláště zaujal. Chtěla, aby ožil a rozhodla se vyhledat Jupitera, aby mu dal duši. Jupiter jí vyhověl a vdechl do výtvaru z bláta duši. Starostlivost (péče) si pak přála, aby byl pojmenován po ní. Jupiter měl námitky. Poprosili tedy Saturna, boha času, aby rozhodl on. Saturn prohlásil, že až toto nové stvoření zemře, jeho tělo se vrátí do země, ze které vzešlo, jeho duše se vrátí k otci Jupiterovi, který mu dal život. Nicméně po celý život bude svěřeno do rukou Starostlivosti (Péče).

Smrt osobnosti

Harvardský vědec a básník Henry Wadsworth Longfellow, který miloval starobylé mýty, psal také o klíčové důležitosti času a péče v životě (konstituci) člověka. Lon-

Foto: artbejo / Pixabay

**Možná je přepadla hrůza ze smrti, nejen její, ale i jejich.
Uniká jim však, že smrt duše je horší než rozklad těla.**

gfellow stvořil představu, která je v podstatě téměř totožná s uvedeným římským mýtem: „Každodenní pečování a povinnosti, které lidé nazývají dřinou, jsou závažím, které vyvažuje hodiny času. Kyvadlu umožňují stále se kývat a ručičkám tak zabezpečují neustálý pohyb. Až nebude toto závaží viset na kolečkách, kyvadlo se přestane kývat, ručičky se nepohnou a hodiny se zastaví!“ Konec starostlivosti (péče) je smrtí osobnosti. Starostlivost (péče) nám může připadat těžká, ale ve skutečnosti je to závaží, které dává životu rovnováhu, pohyb a hodnověrnost.

Ovšem základním problémem se starostlivostí (péčí) je přesně to, co jsme si už řekli: mnozí ji pokládají za dřinu a otročinu. Nepochybně starat a zajímat se o někoho může být občas pro člověka dost nepříjemné a bude nás to stát mnoho času a energie. Skutečně může být život často velmi vyčerpávající. Proto Shakespeare řekl, že potřebujeme spánek, abychom starostlivosti (péči, pečování, starání se) stáhli na chvíli její vyhrnuté rukávy. Někteří na to hledí ironicky a zlomyslně. Například Milton se v díle *L'Allegro* vysmívá starostlivosti (péči) jako staré, vrásčité strize. Je ale tragédií samotného jádra osobnosti, že péče, která nás činí skutečně autentickými

a opravdovými lidmi, nám připadá jako břemeno někdy až tak těžké, že člověk dá raději přednost být něčím jiným než tím, čím ve skutečnosti je. Neochota a nezájem o druhé jsou proto velmi běžné. To je důvod, pro nějž si Matka Tereza mohla dovolit říci, že „nejhorší nemocí světa není tuberkulóza nebo malomocenství, ale to, že se cítíme nechtění, nemilovaní, a že máme pocit, že se o nás nikdo nezajímá a nestará“.

Je v pořádku mluvit o rakovině

Ve filmu *Terms of Endearment (Podmínky pro něžnost)*, který získal pět Oskarů, hlavní představitelka Emma, kterou hraje Debra Winger, naplno prožívá, co znamená být opuštěná svými nejlepšími přítelkyněmi. Jednou jdou spolu do restaurace. Emma si potřebuje na chvíli odskočit. Když se vrátí, nikoho u stolu nenajde. Její společnice z restaurace zmizely jako křisy z potápějící se lodi, když jim v její nepřítomnosti jedna z kamarádek řekla, že Emmě našli rakovinu. Emma odejde z restaurace zraněná a našťvaná. Podarí se jí však dostihnout přítelkyni Patsy. Dají se do hovoru. Řekne jí, že nemůže pochopit, jak lidé mohou být tak hrozně zahledění jen do sebe a tak necitliví, že nejsou schopni jít životem aspoň trochu

Matka Tereza. Foto: wikimedia.org

Lidé, kteří nejsou schopni se postarat a zajímat se o druhé, nikdy nepochopí ani to, jak je možné, že by se někdo jiný mohl nezištně o někoho starat.

i s ohledem na potřeby druhých. Patsy, která se z této konfrontace zdá být zjevně v rozpacích, se jí ptá: „Co chceš, abych jim rekla?“ „Je mi jedno, že ví o mé rakovině“, říká Emma a ukazuje na tři další, které se mezitím ztratily z dohledu. „Ani ne za dvě hodiny nám dvě z nich řekly, že měly potrat. Tři vyprávěly o rozvodu. Jedna se svěčila, že se svou matkou nemluví už čtyři roky. Nebo ta, co říkala, že musí svou malou Natálii dávat do internátní školy, protože se musí věnovat své práci? Myslím, že pomoc, Patsy, pomoc, to je naše... Oh! A ta s tím herpetem na pohlaví! Jestli je tohle všechno vhodné k rozhovoru u stolu, co je pak, pro milosrdenství Boží, tak strašného na mém malém nádoru? Chci, abys jim rekla, že to není až tak tragické. Lidé se přece

uzdravují. Řekni jim, že je v pořádku mluvit o mé rakovině.“

Smrt duše je horší než rozklad těla

Slovo, které Emma nedokázala vyslovit, bylo pravděpodobně slovo „povinnost“. Je naší povinností zajímat se o druhé, nevyhýbat se jim, zvláště tehdy, kdy nás potřebují. Jak bylo možné, divila se Emma, že její kamarádky dokázaly tak žoviálně mluvit o svých mravních neduzích, zatímco se doslova vyděsily, když se dověděly o neduhu lékařské povahy? Možná se lekly a bály se ji vyslechnout, aby je její utrpení nepostavilo do pozice, kdy je nutné nějak jí pomoci nebo se o ni víc zajímat. Možná je přepadla hrůza ze smrti, nejen její, ale i jejich. Uniká jim však,

že smrt duše je horší než rozklad těla.

Často slyšíme výmluvy, že lidé mají dost práce se sebou, natož se starat ještě o někoho jiného. Peer Gynt, nesmrtelná postava Henrika Ibsena cestuje, aby navštívil blázinec. Jeho ředitel Mr. Begriffenfeldt mu vypráví o lidech, chovancích blázince, kterých jedinou starostí jsou oni sami. „Toto je místo, kde jsou lidé nejvíc sami sebou a ničím jiným než sami sebou, plavícími se po moři s rozprostřenými plachtami svého já. Jeden každý z nich se zavře do sudu svého já, zašpuntovaného zátkou ze svého já a hozeného do nádrže, naplněné svým já. Žádný z nich neukápně nikdy slzu kvůli neštěstí jiného. Nikdo z nich se nestará, co si někdo myslí nebo co někoho trápí.“

Kdo neumí, nepochopí

Když máme problémy sami se sebou, neměli bychom zapomínat na jedno ze základních křesťanských poselství, o kterém opakovaně svědčí ti, kteří měli možnost dotýkat se trpících. Téměř všichni říkají *unisono* to stejné: „Myslel jsem si, že to dělám pro ně. Avšak nakonec jsem zjistil, že to dělám pro sebe!“ Pravda je prostě taková: Když pomůžeme nadlehčit, pozdvihnout beznaděj svých bratří a sester, do naší vlastní tmy zasvítí světlo! Starostlivostí, staráním se, péčí o druhé, se ve skutečnosti staráme i o sebe samé, bez toho, abychom to zamýšleli. Anebo možná právě proto.

Lidé, kteří nejsou schopni se postarat a zajímat se o druhé, nikdy nepochopí ani to, jak je možné, že by se někdo jiný mohl nezištně o někoho starat. Nedávno časopis *Plus 7 dní* přinesl článek o Matce Tereze, který byl strašný. Autor psal o tom, že je Matka Tereza sice obdivovaná po celém světě a že byla i prohlášena za blahoslavenou, ale pravda je trochu jiná. Že jen málokdo znal její pravou tvář. A psal tam, jak celé její působení bylo zaměřené jen na sbírání peněz pro Vatikán, jak ji léčili při onemocnění v nejluxusnějších klinikách apod. Povzdechl jsem si, že autor nikdy v životě nezkusil, co to je postarat se o jiná a také na ně myslet. Bylo mi ho líto. Myslím, že i toto je důvod, proč lidé nemohou uvěřit, že je možné ve světě budovat i dobro a že je ve světě mnoho lidí, víc než si myslí-

Papež Jan Pavel II. (uprostřed) a Wanda Poltawská (napravo). Foto: tonyassante.com

Poltawská se později stala ředitelkou Institutu pro manželství a rodinu v Krakově a důležitou rádčyní papeže Jana Pavla II. v otázkách manželství a rodiny.

me – kteří dávají nezištně, rozdávají se druhým bez toho, že by očekávali něco nazpět.

Lidskost

Jak se stát starostlivým, pečujícím člověkem? V první řadě je to věc výchovy. V tomto smyslu jsou milé iniciativy (kroužky), kde jsou děti vedeny k péči o někoho druhého: například o zvířátko. To však nemůže stačit. I mnozí dospělí skončí jen u zvířátko, protože ono přijímá jejich péči bezvýhradně a je nekonečně vděčné i tehdy, kdy páníček nemá dobrou náladu. Člověk však umí být i nevděčný, umí být svobodný i při naší péči, často jde jinou cestou než bychom si přáli. V tom je právě hodnota starostlivosti: naše péče nemůže být zaměřena na uspokojování potřeb našich, ale je zaměřena na potřeby toho druhého. Proto se péče o zvířátko musí postupně přetransformovat do péče o člověka. Pouze tehdy je vyjádřením naší lidskosti.

Člověk, který se stará, musí mít vybudovaný opěrný systém, který jej bude provázet obdobími krizí, vyvolaných nevděkem a třeba i hrubostí ze strany těch, kterým pomáhá. Tady nám nejlépe pomáhá naše víra, která nás neustále upozorňuje na to, co je základní. Dále modlitba, při níž v dialogu s Bohem řešíme své frustrace a čerpáme posilu. A také opora našich přátel stejného zaměření.

Wanda Poltawská navzdory hrůzostrašným zážitkům v koncentráku v Ravensbrücku nikdy neztratila starostlivý zájem o druhé, ani když se setkávala s odmítáním nebo dokonce s brutalitou. Věděla, že by tím popřela sama sebe. Jako psychiatřička na základě vlastních zážitků založila dokonce instituci (zařízení) pro ty, kteří prošli utrpením války a genocidy. Při citlivém přístupu se zde tito trpící lidé mohli zbavit minulých traumatických zkušeností.

Když byl Karol Wojtyła již jako papež Jan Pavel II. zraněn při nevydařeném

pokusu o atentát, první věc, na kterou pomyslel, když opustil nemocnici, byla: navštívit atentátníka ve vězení a odpustit mu. Dokonce ani ti, kteří mají odpor k jeho slovům a myšlenkám, nepochybují o jeho integritě a starosti o druhé – včetně těch, kteří se proti němu provinili.

Pomáhat vlastně i sobě

Starostlivost nedovolí, aby se utrpení až vlastní nebo druhých, stalo překážkou lásky. Je to ctnost, která umožňuje lásce překonat první a nejtěžší překážku, tíži břemene a nepohodlí. V tomto smyslu je starostlivost (péče) ctností nejvíce podobnou lásce. Samozřejmě, péče (starostlivosti) může být i příliš. Tak jako při každé ctnosti je důležité zachovat míru a umět bezpečně rozlišovat. Kdy je starostlivost láskou a ne obtěžováním? Už jsme to naznačili: tehdy, kdy druhému nechá svobodu naší péči přijmout nebo odmítnout. Když člověk, který se stará, nedělá to pro svou potřebu. I to je možné. Starostlivost mu může totiž v konečném důsledku dělat lépe než tomu, o koho pečuje. Starostlivostí o druhého neuspokojujeme vlastní potřeby, ale potřeby druhého. Jenom tak je starostlivost autentická. A proto starostlivost (péče) jako projev lásky bude vždy předmětem oběti. Jako taková nebude nikdy samozřejmá. Starostlivost (péče) a zájem o druhého bude vždy hrdinským skutkem.

Umíš se postarat? Je pro tebe starost (péče) o druhého důležitá? Umíš být emocionální oporou člověku, který trpí? Nebo v té chvíli před ním utíkáš?

Jak se vyrovnáváš s nevděkem těch, o které se staráš? Kde máš zdroj posily, osvěžení a nové energie?

Umíš dát lidem svobodu pro přijetí nebo odmítnutí tvé péče o ně? Umíš se stáhnout do pozadí? Není pro tebe péče o druhé plněním vlastních potřeb?

Jak bys chtěl(a) jednou vychovat děti k starostlivosti (péči) o druhé?

Přeložila Sylva Bernardová

Zpracováno podle DeMarco, Donald. *The Heart of Virtue: Lessons from Life and Literature Illustrating the Beauty and Value of Moral Character*. San Francisco: Ignatius Press, 1996.

MNOHO TRÁPENÍ A SKANZEN V ALABAMĚ

V Praze a jinde se konaly další demonstrace dětí a studentů ke „změnám klimatu“. Dva dny poté jsem šel do lesa kvůli kůrovci. A tam s traktorem a pilou poctivě pracoval 67letý sousední vlastník. Mrzelo ho, že s ním do lesa nechce chodit syn. Zvlášť když se to nevyplatí, protože z vytěženého průklestu a dnes ani z kůrovcového dřeva není skoro žádný hmatatelný zisk.

A to je obrázek naší civilizace. Technologie, informace, majetek a volný čas máme, ale už není komu předat to dobré, co jsme zdědili od předků. Mladí totiž nejsou vedeni k takové práci, která by nebyla jen honbou za ziskem. A poté, co se z ekologie vytratilo Boží stvoření, se často řeší jen zástupné problémy jako brčka, pytlíky, elektromobilita. Ne že bychom neměli máslo na hlavě. Ale že by někdo z protestující omladiny šel sázet stromky či cibuli, kterou vozíme až z Nového Zélandu, to už ne.

Práce v lese, zvlášť v kopci a v hustém porostu, bývá občas doslova trápení. A poslankyně a lékařka Věra Procházková (ANO) nazvala, že trápení na světě už bylo dost, a proto navrhne zákon o eutanazii. Žádost o ni by prý mohl podat kdokoli starší 18 let, o aplikaci by rozhodla komise právníků a lékařů. A jelikož lidé od Babiše málokdy dělají něco, co nechce většina, tak není překvapením anketa mezi zainteresovanými: 55% lékařů a 70% sester pro eutanazii.

A to jsou vzdělanci. Že formální vzdělání není všechno, dokládá zážitek jedné farnice, která šla prosit do lékárny o dar pro farní akci. Z úst magistra farmacie se na ni snesl gejzír primitivních proticírkevních obvinění, počínaje týráním Indiánů a konče zneužitím poddáných pro stavby kostelů. V návalu vzteku jí, chudák, nestihl vyčistit znásilňování mi-

Stávka za klima v Praze. Foto: Petr Vrabec

nistrantů a církevní restituce.

Za takové situace by se k víře hlásil jen správný blázen. Proto buďme rádi, že se v *Českém rozhlase* k víře přihlásil herec Jiří Mádl, druhdy student biskupského gymnázia v Českých Budějovicích. I když hovořil spíš jako diplomat: „Věřím v Boha, ale když o tom člověk mluví, musí být opatrný a dobře volit slova a vysvětlit, proč a jak věří. U nás je mnoho nevěřících a člověk, když chce skutečně něco sdělit, nebýt diskvalifikovaný z řady témat, musí lidem své myšlenky dobře artikulovat.“

Jenže dnes jste často diskvalifikováni, ať artikulujete sebelíp. Třeba když se zastanete amerických konzervativců, kteří – s vědomím konzervativního Nejvyššího soudu za zády – v řadě států zpřísňují potraty (nechtějí je povolit po detekci tlukotu srdce, v Alabamě ani v případě znásilnění). Zakusila to Lucie Sulovská, která se na *Echo24* pokusila ukázat, jak je

dnes „právo na potrat“ v USA nadužíváno. A hned byla obviněna serverem *Manipulátoři.cz* z „manipulace s kontextem, absurdního zveličování hypotetických problémů, zamlčování faktů (...) a používání polopravd.“ Tohle trápení si mohla odpustit, stačilo napsat, že „Alabama bude středověkým skanzenem“ (Anna Vodrážková, *Aktuálně.cz*) – to je přečet standard, který tento svět vyžaduje.

Předseda Senátu Jaroslav Kubera se celou věc v Terezíně neuměle pokusil pojmenovat takto: „Jsme lhotejní k opětovnému nárůstu totalitního uvažování, ve kterém platí „kdo není s námi, je proti nám“ a je třeba ho umlčet. Vždyť totalita, nesnášenlivost k jiné rase, k jinému názoru, může a má dnes zcela jinou podobu. Třeba zahalenou do slov ekologie, životní prostředí, rovnost pohlaví, politická korektnost a multikulturalismus.“

(hm)